

Biblioteksplan för biblioteken i Ale kommun 2023-2024

Antagen av KS:	2023-01-10 § 18
Ansvarig förvaltning:	Kultur- och fritidsförvaltningen
Ikraftträdande:	2023-01-01
Giltighetstid:	2024-12-31
Revideras:	Senast 2024-12-31
Diarienummer:	KS-KFU.2022.711
Ansvarig handläggare:	Enhetschef, bibliotek

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning och bakgrund	3
1.1 Syfte och uppföljning.....	3
1.2 Styrdokument.....	3
1.3 Bibliotekets övergripande roll i samhället.....	3
1.4 Biblioteksorganisationen i Ale Kommun	4
1.5 Folkbiblioteken i Ale Kommun	4
1.6 Skolbiblioteken i Ale Kommun	5
2. Målområden för folkbiblioteken i Ale.....	6
2.1 Främja läsning och tillgång till litteratur.....	6
2.2 Tillgänglighet.....	6
2.3 Det demokratiska uppdraget.....	7
2.4 Hållbarhet	7
3. Målområden för skolbiblioteken i Ale Kommun	8
3.1 Läslust och språkutveckling	8
3.2 Medie- och informationskunnighet (MIK).....	8

I. Inledning och bakgrund

I.1 Syfte och uppföljning

Från och med den 1 januari 2014 gäller en ny bibliotekslag 2013:801. I lagen ställs krav på att alla kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Syftet med biblioteksplanen är att bryta ner nationella, regionala, delregionala och kommunala mål till tydliga uppdrag för att ge verksamheten möjlighet att fokusera på sitt syfte.

Med biblioteksplanen som grund framtas årligen en verksamhetsplan där bibliotekens verksamhet planeras, samt där mål och mått för kommande år sätts upp. Uppföljningen av verksamhetsplanen sker årligen i årsredovisningen. Denna biblioteksplan är en reviderad version av den plan som antogs i december 2017 och som gällde mellan 2018–2021.

Planen omfattar folkbiblioteken såväl som skolbiblioteken i Ale kommun, alltså den med allmänna medel finansierade biblioteksverksamhet, som finns inom kommunen. Skolbiblioteken regleras genom skollagen och bibliotekslagen men är alltså en del av det allmänna biblioteksväsendet.

I.2 Styrdokument

Flera styrdokument är vägledande för biblioteken. Bibliotekslagen är grunden. Sverige har också sedan april 2022 en bibliotekstrategi, Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025. I strategin slår regeringen fast att biblioteket är ett rum öppet för alla, som ger fri tillgång till information och litteratur. Det är likaså en plats för möten och det demokratiska samtalets utveckling. Vid framtagandet av biblioteksplanen för Ale kommun är ovan nämnda lag och strategi av största vikt. Övriga styrdokument som beaktats är:

- Skollagen (2010:800)
- Agenda 2030
- FN:s konvention om barns rättigheter
- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Unescos skolbiblioteksmanifest
- Västra Götalands regionala kulturplan 2020–2023
- Regional biblioteksplan 2020–2023
- Energi och klimatstrategi 2030 Ale kommun

I.3 Bibliotekets övergripande roll i samhället

Bibliotekslagen slår i paragraf 2 fast att:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för

bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Samt i paragraf 4 och 5 vilka som är de prioriterade grupperna:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på:

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

1.4 Biblioteksorganisationen i Ale Kommun

I Ale kommun är folkbiblioteksverksamheten organiserad inom kultur- och fritidsförvaltningen och skolbiblioteken inom utbildningsförvaltningen. Förvaltningarna styrs av nämnderna kultur- och fritidsnämnden samt utbildningsnämnden. Folkbiblioteksverksamheten regleras av Bibliotekslag (2013:801) och skolbiblioteken regleras av Skollag (2010:800) samt Bibliotekslag (2013:801).

Folkbiblioteken och skolbiblioteken har ett gemensamt ansvar att främja barns läslust och informationsförsörjning och att samverka kring mediebestånd och kompetens för att på så sätt uppnå mesta möjliga kvalitet.

Folkbiblioteket har övergripande systemansvar för biblioteksdatasystemet och den gemensamma katalogen.

1.5 Folkbiblioteken i Ale Kommun

Folkbiblioteksverksamheten bedrivs på fyra bibliotek. I Ale kulturrum, Nödinge, ligger huvudbiblioteket, Ale bibliotek. I orterna Surte, Älvängen och Skepplanda ligger närbibliotek. Närbiblioteken är ”meröppna” vilket betyder att de är tillgängliga även när de inte är bemannade. Biblioteken bemannas av utbildade bibliotekarier. Huvudbiblioteket i Nödinge samt närbiblioteket i Skepplanda fungerar som skolbibliotek för närliggande skolor. All service gentemot skolorna samt skolbiblioteksverksamhet ansvarar skolbibliotekarierna för (anställda av utbildningsförvaltningen). Biblioteken i Ale ingår i Bibliotek i Väst som är en sammanslutning av sju kommuners folkbibliotek i regionen. Biblioteken delar mediakatalog, vilken är tillgänglig alla dygnets timmar. Via katalogen kan låntagare söka media, göra omlån, samt reservera böcker. Böcker kan även lånas digitalt. Det finns både ljudböcker och e-böcker som läses på skärm. Det är också möjligt att via samma mediekatalog låna strömmande film. På den gemensamma hemsidan Biv.se finns tillgång till olika databaser samt tidningar och tidskrifter. Biblioteket finns på sociala medier, Facebook och Instagram. Via dessa kanaler ges information om verksamheten samt tips om litteratur.

I Bibliotekslagen står följande om folkbibliotek:

Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

1.6 Skolbiblioteken i Ale Kommun

I Ale kommun ligger skolbiblioteksverksamheten under utbildningsförvaltningen, och är således inte en del av folkbiblioteksverksamheten. Av kommunens elva grundskolor, har sju tillgång till skolbibliotek på skolan medan fyra skolor har folkbiblioteket som sitt skolbibliotek. Även Ale gymnasium har ett eget skolbibliotek. I Ale har man valt att organisera den övergripande skolbiblioteksverksamheten centralt, där centralt anställda skolbibliotekarier arbetar mot kommunens skolor i frågor som berör det fysiska skolbiblioteken såväl som skolbiblioteksverksamheten. I samarbete med skolornas personal arbetar skolbibliotekarierna i klassrummen med bland annat läsning och medie- och informationskunnighet (MIK). De centralt anställda skolbibliotekarierna bemannar inte skolbiblioteken, utan varje skola har själva huvudansvaret för sina respektive bibliotek.

Skolbibliotekets verksamhet regleras av skollagen (SFS 2010:800) och bibliotekslagen (SFS 2013:801). I skollagen slås det fast att ”eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek”. Dock kommer en ny formulering att gälla från och med 2 juli 2023 vilken lyder ”eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek”. I bibliotekslagen hänvisas till skollagens skrivelser om elevers tillgång till skolbibliotek.

Skolinspektionen har tydliggjort vad som kan definieras som tillgång till ett skolbibliotek genom följande punkter:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och

andra medier.

- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
- Enligt den nya läroplanen för grundskolan, LGR 22, är det rektorns ansvar att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen, med fokus att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

2. Målområden för folkbiblioteken i Ale

Ale kommuns folkbiblioteksverksamhet prioriterade områden:

2.1 Främja läsning och tillgång till litteratur

Läsfrämjande aktiviteter kan beskrivas som att ta bort hinder för läsning och öppna vägar för litteratur. Detta såväl till barn som till vuxna. Läsning bidrar till att människor utvecklar sitt språk och stärker självförtroende och läsidentitet. I bibliotekslagen betonas att för folkbiblioteken är barn- och unga en prioriterad grupp. Sedan januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. Det betyder för folkbiblioteken i Ale att i allt som planeras och genomförs ska barnperspektivet vara med. Att tidigt satsa på barnen och deras vuxna kan ses som en social investering. För att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare är det viktigt att kunna läsa och förstå text och i förlängningen är det en demokratifråga. Det är folkbibliotekets uppdrag att erbjuda litteratur inom olika genrer, svårighetsgrad och format samt på många olika språk till barn och vuxna. Biblioteken i Ale arbetar på ett aktivt och väl förankrat sätt med att främja läsning och litteratur.

Ale bibliotek ska arbeta läsfrämjande genom att:

- Erbjuder ett brett utbud av litteratur
- Erbjuder litteratur på minoritetsspråken samt litteratur på övriga språk som talas inom kommunen.
- Erbjuder läsecirklar/samtal om böcker inom olika genrer
- Erbjuder mångfacetterad programverksamhet
- Erbjuder verksamhet speciellt riktad till barn och unga
- Erbjuder speciellt läsfrämjande insatser till personer med funktionsnedsättning
- Erbjuder lättläst litteratur

2.2 Tillgänglighet

Det finns olika aspekter på tillgänglighet i bibliotekssammanhang, den fysiska liksom den digitala. Men biblioteket ska också vara tillgängligt på så sätt att alla grupper i samhället känner sig välkomna. I bibliotekslagen står det att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Eftersom folkbiblioteken har alla som målgrupp gäller det att verksamheten är anpassad på sådant sätt att alla har möjlighet att ta del av det som folkbiblioteket erbjuder. Biblioteken ska vara öppna, flexibla och lättillgängliga för alla som bor och vistas i kommunen. Bibliotekets fysiska mötesplatser ska vara neutrala och inbjudande och anpassade för alla oavsett ålder eller funktionsnedsättning. De som av olika anledningar inte har möjlighet att besöka biblioteken

erbjuds särskilda tjänster. Biblioteksverksamhet behöver inte bara bedrivas inom bibliotekets väggar. Genom att finnas där människor vistas kan biblioteket nå nya målgrupper och locka dem att ta del av bibliotekets utbud.

Biblioteken i Ale ska arbeta för ökad tillgänglighet genom att:

- Arbeta för ökad kunskap om det digitala samhället samt erbjuda hjälp till besökare för att utjämna digitala klyftor.
- Erbjud relevanta digitala tjänster och digitala verktyg
- Erbjud ändamålsenliga lokaler anpassade för alla
- Erbjud biblioteksverksamhet även utanför bibliotekets lokaler
- Erbjud biblioteksverksamhet speciellt anpassad till de prioriterade grupperna
- Samarbeta med andra aktörer inom kommunen för att kunna erbjuda biblioteksverksamhet till de prioriterade grupperna.

2.3 Det demokratiska uppdraget

I all sin verksamhet har folkbiblioteket ett övergripande demokratiskt uppdrag. Det gör att folkbiblioteket intar en särskild samhällsviktig funktion. Det är en öppen plats dit alla människor får komma utan motprestation. Folkbiblioteket ska fungera som mötesplats för människor med olika bakgrund och levnadsvillkor för att främja integration och inkludering i samhället. Bibliotekets roll som fri mötesplats är viktig. Kärnan i biblioteksverksamheten är att all verksamhet som bedrivs på biblioteket ska utgå från principen om likabehandling och icke diskriminering. Besökare ska behandlas på ett jämlikt sätt oavsett ålder, kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet.

Ale bibliotek ska arbeta för att främja demokratin genom att:

- Arbeta aktivt med medieurlval för att ge invånarna en varierad och källkritisk bild av samhället.
- Erbjud fri och obunden information vilket ger medborgarna möjlighet att bilda sin egen uppfattning
- Erbjud lokaler som fria mötesplatser

2.4 Hållbarhet

Med utgångspunkt i Agenda 2030, paragraf 13, samt Ale kommuns dokument Energi och klimatstrategi 2030 ska folkbiblioteket i Ale sträva efter att minska verksamhetens miljöpåverkan i så hög grad som möjligt.

Folkbiblioteken i Ale kommun ska arbeta för att minska verksamhetens miljöpåverkan genom att:

- Låna ut böcker. Varje inköpt bok läses och används av många
- Lyfta fram litteratur kring hållbarhetsfrågor
- Arbeta för komplett källsortering internt och för besökare på biblioteken
- Erbjud fröbiblioteket samt sticklingsbyte
- Använda digitala möten som ett komplement till fysiska

- Internt uppmuntra till miljövänliga transportmedel

3. Målområden för skolbiblioteken i Ale Kommun

Den centrala skolbiblioteksverksamhetens prioriterade målområden är att fungera som stöd till kommunens skolor kring frågor som berör läsning, litteratur och MIK (Media- och informationskunnighet). Skolbiblioteksverksamheten arbetar främst med läsfrämjande aktiviteter, samt MIK. Skolbibliotekarierna i kommunen har också det övergripande ansvaret för kommunens samtliga skolbibliotek, även om skolorna själva får sköta det fysiska skolbiblioteket. För att nå ut till fler elever och till fler anställda inom skolan, har skolbiblioteksverksamheten som ambition att bli mer digitaliserad genom att exempelvis skapa en digital MIK-portal, producera boktipsfilmer, och vara tillgängliga i digitala kanaler.

3.1 Läslust och språkutveckling

Läskunnighet är en demokratisk rättighet, och något skolbiblioteksverksamheten jobbar aktivt med att bidra till. Vidare är en god läsförståelse viktig i skolans samtliga ämnen, samt i livet i stort. Genom att läsa olika typer av texter och genrer får elever möjlighet att möta olika representationer av verkligheten, olika världar, nya tankar och idéer, samt att utveckla förmågan till fantasi och inlevelse. Läsning behöver därför ske både inom skolans ämnen, och av eget val.

I Ale kommun ska skolbiblioteksverksamheten arbeta med läslust och språkutveckling genom att:

- Skolbiblioteken har ett uppdaterat, relevant och attraktivt bokbestånd,
- Stimulera elevernas läsintrasse,
- Samarbeta med pedagoger och skolpersonal kring elevers läsning,
- Stötta elever med läsnedsättning att finna anpassad litteratur, samt talböcker.

3.2 Medie- och informationskunnighet (MIK)

Behovet av en god medie- och informationskunnighet har ökat i takt med att samhället blir alltmer digitaliserat. I LGR 22 står det under rubriken ”Skolans uppdrag” att ”eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt”. Vidare behöver eleverna kunna förstå hur digitaliseringen påverkar samhället, där de också behöver kunna förhålla sig kritiska.

I Ale kommun ska skolbiblioteksverksamheten arbeta med MIK genom att:

- Samarbeta med pedagoger och skolpersonal kring frågor som rör MIK
- Nå ut till samtliga lärare i kommunen genom den MIK-portal som är under uppbyggnad
- Stärka elevernas källkritiska förmågor
- Stärka elevernas förståelse och kunskaper kring informationssökningsprocesser
- Stötta elever då de orienterar sig i informationsflöden och i olika medier